

Volt időszak, amikor a magyarországi művészek és műbarátok nagy érdeklődéssel és némi irigy vágyakozással beszéltek a jugoszláviai – *ljubjainai* – nemzetközi grafikai biennáléről. Olykor eljutottak hozzánk katalógusai is, de csak keveseknek volt módjuk eredetiben is látni a bemutatott műveket. Az aktuális nemzetközi képzőművészeti irányzatoknak a sokszorosított grafikában megjelenő minden áramlata magas színvonalon képviseltette magát ezeken a kiállításon, melyek közül az elsőt 1955-ben, a legutóbbit – *a huszadikat* – 1993-ban rendezték meg.

Szlovénia autonómiájának kivívásával a szlovén grafika művészeinek elért eredményei indokoltá tették, hogy a ljubjainai nemzetközi grafikai biennálét kiegészítsék a szlovén grafikai biennáléval; ezeket két ljubjainai kiállítás között, tehát a páros években rendezik meg. A Szávába ömlő, festői Krka folyó mellett elterülő Doljenska vidék ipari és kulturális centrumának, Novo Mestónak a múzeuma: a Dolenjski Muzeum adott helyet a szlovén grafikai biennáléknak, melyek közül nemrég nyílt meg a harmadik. Nagyvonalú támogatását a szlovén ipar – elsősorban a Krka kozmetikai művek –, a szlovén kulturális élet szervezetei, de magánosok is biztosították. Azt mondhatjuk, hogy szinte össznépi adakozás hozta létre, az a lelkesedés, mellyel az önálló államiság útjára lépett

Szlovénia igyekszik megtalálni identitását.

Az ország nyitottsága példamutató, és ez a körülmény bizonyára hozzájárul annak a színvonalnak a kialakulásához, melyet művészei képviselnek. A biennálék kiemelkedő eredményeinek elismerésére díjakat alapítottak, ezek odaítéléséhez minden alkalommal más-más szakértőkből álló nemzetközi zsűrit hívnak össze, hogy – ahogyan ők mondják: – a lobbyzást, vagy – ahogyan mi mondjuk: – a klikkezést elkerüljék, és kemény munkával megkeresett pénzüikkel a legjobbakat jutalmazzák. Jól ismerik a grafikának a mindennapi életben, az ipari kultúrában, az alkalmazott művészetben betöltött szerepét, kiállításuk azonban az autonóm művészet ünnepe. Úgy viszonylik az alkalmazott művészethez, mint a tudományban az alap kutatás a célirányoshoz.

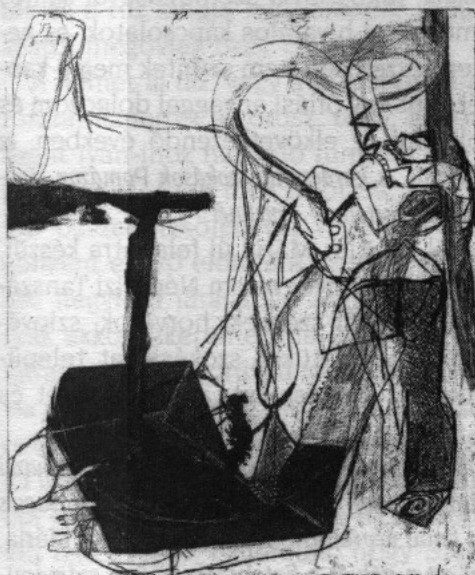
A rendezők megadták a módját, hogy a szlovén alkotásokat komolyan vegyék a világban. Három kiemelkedő nemzetközi mester sokszorosító művészetét mutatták be párhuzamosan: Rembrandt világhíres rézkarcait a bécsi Albertina kölcsönözte kiállításukra, Picasso grafikáit pedig a brémai Kunsthalle. A biennálé alkalmából európai nagydíjat is alapítottak, nem kevesebb, mint 25.000 német márka értékűt, amit ez évben Antonio Tapies kapott meg. A világhírű spanyol mester ezt nemcsak több művének kiállításá-

val viszonzta, de úgy is, hogy egy munkáját Szlovénia gyűjteményeinek ajándékozza.

Kérdés, vajon vannak-e sajátosságai a szlovén grafikának? Novo Mesto régészeti gyűjteménye is bizonyítja, hogy a környék, ősi hagyományait illetően, a mediterrán és a kontinentális kultúra sajátos átmenete. Gazdag emléanyaguk van az úgynevezett délkeleti – *hallstatti* – kultúrából és Róma felsőpannon tartományából. Az újabb kori képzőművészeti együttesekben is felfedezhetjük a Habsburg-birodalom kultúrájának mediterrán színezetű változatát. A Novo Mesto hegy-völgyes magaslatára épült gótikus-barokk Szent Miklós plébániatemplom főoltárképét például Tintoretto festette. Kétségtelenül nemzetközi hatású mai grafikájukban is megtalálhatjuk vonzalmukat a kiegyensúlyozott délszaki művészet iránt. Nem véletlen Tapies egyszerű, falfirka-szerűsége ellenére elegáns, visszafogott művészetének kiválasztása az európai nagydíjra, de az a kamarakiállítás sem, amit Picassónak rendeztek, akinek a spanyol polgárháború pusztításai ellen tiltakozó *Guernica*-periódusa ma Szlovéniában nem távoli történelem...

A 3. Szlovén Grafikai Biennálé nagydíját Bogdan Borčič kapta. Három mértéktartóan színes, rézkarc és aquatinta technikával készült kompozíciója az absztrakt konstruktivizmus jegyében fogant. Az 1920-as évek klasszikus konstruktivizmusa és az 1960-as évek másodvirágzása után nehéz újat mondani ebben a felfogásban, különösen, amikor a világban sok minden ellentmond az építésnek. Borčičnak sikerült. Nemcsak hibátlan technikája révén, hanem mert óriási feszültséget kifejező, ellenhatásokat kiegyensúlyozó mondanivalója nagy belső erőt tükröz. Valóban megérdemli a világ figyelmét.

Érzékenységgel és jó technikai felkészültséggel találkozhattunk a többiek munkáiban is. Nekünk, magyaroknak különösen feltűnhetnek Marco Andlovic rézkarca; döbbenetes párhuzamot mutatnak az 1945-ben, koncentrációs táborban eltűnt Ámos Imre utolsó műveivel.

Összehasonlításképp egymás mellé téve:
Marko Andlovic kompozíciója 1993-ból és Ámos Imréé 1942-ből

Haulisch Lenke